

„Lõvi linnaväljakul“

„ESTONIA“ TEATRI UUS ETENDUS

„Kas Prantsusmaast saab Ameerika koloonia?“ — sellise nimetuse on andnud oma raamatule, mis ilmus käesoleva aasta mais Pariisis, Georges Soria.) Selle raamatu lehekülgedel ümberlõhkamatult tõestades, et „Euroopa abistamise“ plaan Ameerika poolt, kurikuulus „Marshalli plaan“, on „Prantsusmaa ja Lääne-Euroopa majandusliku koloniseerimise plaan“, paljastades Prantsusmaa reeturite närust osa, kes omavahel liitusid ja kutsusid ameerika kolonisaatoreid appi võitlema Prantsusmaa demokraatlike jõudude vastu, ja andes kohutava pildi Ameerika „abiga“ Prantsusmaal esilekutsutud majanduslikust laosest, tõstab Georges Soria üles küsimuse Prantsusmaa tulevikust. Ta küsib: kas Prantsusmaa läheb seda teed, millele teda on lükanud ta praegused valitsejad, — teed, mis viib Prantsusmaa Ameerika asumaaks muutumise poole, — või suudab ta pöörduda Wall Streeti monopolistidest majanduslikult ja poliitiliselt sõltuvuses olemisest vabanemise teele?

Soria vastab küsimusele, kas Prantsusmaast saab Ameerika koloonia, eita-valt. Prantsusmaa rahvas on kindlameelselt otsustanud oma sõltumatust kaitsta. Kaevurite, raudteelaste, dokitöölise ja teiste töötajate suureulatuslikud streigid, üldstreik 24. septembril 1948. aastal, rahva lajade hulkade solidaarsus streikivate töölisega — kõik see näitab Prantsusmaa töötava rahva üksmeelse vastupanu tõusu omakaspüüdlike äritsejate reetlikule poliitika- le, kes tahavad müüa Prantsusmaa uutele maailma valitsemise pretendentidele — Ameerika monopolistidele.

Ilja Ehrenburgi komöödia „Lõvi linnaväljakul“, kirjutatud märksa varem kui Soria raamat, kajastab selgesti samu mõtteid, mis viimane. Olgugi teises žanris, räägib ta samast, millest räägib Georges Soria raamat: sellest, et hirm rahva ees ja viha tõelise demokraatia vastu on sundinud kõiki antidemokraate — alates fašismimeelsest kindral de Gaulle'ist kuni äraproovitud sotsiaalreeturij Léon Blumini — liituma „ameerika parteisse“, nagu nimetab Soria antidemokraatlikku koalitsiooni Prantsusmaal. Näidend räägib sellest, kuidas see „ameerika partei“ reedab Prantsus-

Kuid huvitavate, teravmeelselt lahendatud stseenide ja kujude kõrval on „Estonia“ teatri lavastuses ka palju halli, juhuslikku, lõpuni lahendamata jäetud ja vajeldavat. Kõigepealt peab seda ütleva näidendi lõppvaatuse kohta. I. Ehrenburgi näidendi finaali pole õnnestunud. Viimne massistseen on kogu näidendile žanrilt võõras. Selles võisid Tallinna teatariharrastajad veenduda Moskva Kammerteatri etenduse kaudu,

Moment Ilja Ehrenburgi komöödiast „Lõvi linnaväljakul“ RT „Estonia“ lavastuses. Ameeriklasest „vaatleja“ James Low (R. Tarmo) ja Bouboule (M. Luts)

kes andis näidendi lõpu sellisena, nagu selle on kirjutanud I. Ehrenburg. See pärast oleme me põhimõtteliselt nõus A. Lauteri otsusega lõppvaatust muuta. Kuid finaali parandamiseks on A. Lauter kasutanud ainult kääre, lõigates üsna lihtsalt kogu lõppstseeni välja. Selline operatsioon ei olnud just väga tervistav, sest selle tulemusena on näidendist langenud välja Marie-Lou teema lahendus. Just „Estonia“ teatris kärbitud lõppvaatuse tekstist oleks vaataja saanud teada, et „Marie-Lou — see on igaüks meist“, s. t. iga prantsuse patrioot, kes tõuseb oma maa suverään-

si anda neid mõnitamisi, millest hõõgub tema ja ameeriklase dialoogi tekst.

„Teise Prantsusmaa“ teema ei kajastu ka kohvikus teenri kujus, kelle irooniline tekst osutus A. Mihklisoo esitusele täiesti veretuks.

Seoses nende osade täitmiselega peab tahes-tahtmata rääkima diletantismist. Jah, nii imeelik kui see ongi, meie vabariigi juhtivas teatris mängib rida näitlejaid diletantlikult, lavastajad aga ei võitle selle diletantismi vastu.

Häda pole veel nii suur, kui diletantlikult esineb Margot' osas nooruke A. Lott või sekretäri osas I. Kalt või korrespondendi osas L. Talimaa. Need näitlejad on alles noored ja me võime järelikult veel loota, et nad aja jooksul õpivad osa kallal töötama ja lakkavad püüdmast paugupealt „mängida“ teksti ja situatsioone, endale osa sisu selgeks tegemata, kuju läbi tundmata ja kuju loomata. Kui aga diletantism ilmneb teatri vanade veteranide mängus — ENSV teenelise näitleja B. Kuuskemaa (toimetaja abikaasa) ja A. Mihklisoo ning juhtiva näitleja A. Randviiru (toimetaja) mängus, kes täidavad oma osad selle mittendoodliku „umbkaudusega“, mis on iseloomulik provintsi- või asjaarmastajate lavale, — siis hakkad muret tundma. Tahtmata tekib küsimus teatri töömeetodi puudulikkusest.

Keskset osa selles näidendis — ameeriklase James Low' osa — mängib R. Tarmo. Näitleja on loonud hoolikalt väljatöötatud ja omamoodi huvitava koomilise kuju rumalast, enesega rahul olevast ning matslikust sulist. Kuid siiski on meil James Low' osa tõlgitsusega raske nõustuda

Kuju lahtimõtestamise meetod pamp-letis rajaneb antud tegelasele, antud sotsiaalsele tüübile omaste tüüpiliste iseloomujoonte satiirilisele hüperboliseerimisele. Käesoleval juhul on James Low' tüüpiliseks, teda kui „Marshalli plaani“ ja „Trumani doktriini“ ajastu ettevõtlikku ameerika ärimeest iseloomustavaks jooneks nn. „ameerikalik mõtlemisviis“, s. o. kolossaalne isu kõige võõra järele, veendumus oma üleolekust kõigist teistest rahvastest, usk, et sa oled kutsutud olema maailma valitsejaks, ja selle juurde äärmine vaimsete vajaduste piiratus. Šablooniline mõtlemisviis ja kõigi vaimsete võimete